

Sygn. akt **III AUa 439/22**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 listopada 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Wiesława Stachowiak

Protokolant: Beata Tonak

po rozpoznaniu w dniu 14 listopada 2023 r. w Poznaniu na posiedzeniu niejawnym

sprawy **M. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.**

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 4 lutego 2022 r. sygn. akt VIII U 2607/21

oddala apelację.

	Wiesława Stachowiak	
--	---------------------	--

UZASADNIENIE

Decyzją z 21 stycznia 2021 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P., na podstawie art. 15zx ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem (...)19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 roku poz. 374, z późn. zm.) w zw. z art. 83 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, zobowiązał **M. S.** do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia postojowego w łącznej 414,51 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, liczonymi od 1.08.2020 r. do dnia zwrotu.

W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że 23.07.2020 r. wypłacił M. S. kwotę 2.080 zł tytułem świadczenia postojowego, na podstawie wniosku RSP-CK złożonego przez niego 20.07.2020r. W trakcie ponownej analizy, ZUS weryfikując informacje przekazane przez płatnika składek ustalił, że w pierwszorazowym wniosku błędnie wskazano przychód poprzedzający miesiąc jego złożenia. W konsekwencji w ocenie ZUS, ubezpieczony winien otrzymać świadczenia postojowe – pierwsze i kolejne - w kwocie po 1.665,49 zł.

Od powyższej decyzji M. S. wniósł odwołanie domagając się jej zmiany i zwolnienia z obowiązku zwrotu świadczenia postojowego wypłaconego 23.07.2020 r. w kwocie 414,51 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie - jako nie mającego podstawy prawnej.

Postanowieniem z 25 października 2021 r. Sąd Okręgowy z urzędu zawiadomił (...) Sp. z o.o. z siedzibą we W. o toczącym się postępowaniu, informując, że zainteresowany może przystąpić do sprawy w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia zawiadomienia. Płatnik składek do sprawy nie przystąpił.

Wyrokiem z 4 lutego 2022 r., sygn. akt VIII U 2607/21 Sąd Okręgowy w Poznaniu zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że postanowił nie zobowiązywać M. S. do zwrotu wypłaconego świadczenia postojowego w łącznej kwocie 414,51 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie.

Na mocy art. 387 § 2¹ pkt 1 k.p.c. Sąd Apelacyjny odstąpił od szczegółowego przedstawienia podstawy faktycznej wyroku, albowiem Sąd II instancji nie zmienił ani nie uzupełnił ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd I instancji i przyjął je w całości za własne.

Apelację od powyższego wyroku, w całości, wniósł pozwany, zarzucając naruszenie art. 15 zx ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 2 marca 2020r. o szczególnych rozwiązaniach z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID - 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych z nimi sytuacji kryzysowych w zw. z art. 83 ust. 1 i 2 ustawy systemowej, poprzez błędną wykładnię i uznanie, że odwołujący nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia postojowego w kwocie 414,51 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 1 sierpnia 2020r. do dnia zapłaty.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Na wstępie rozważań stwierdzić należy, iż Sąd Okręgowy prawidłowo i wyczerpująco ustalił stan faktyczny w niniejszej sprawie, a wnikliwa i bezstronna analiza zgromadzonego materiału dowodowego zgodna jest z zasadami logiki i doświadczenia życiowego. Z uwagi na to Sąd Odwoławczy przyjął ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego za własne, dzieląc także przytoczoną, dla uzasadnienia rozstrzygnięcia, podstawę prawną i dotyczące jej wywoły. Motywy zawarte w tym uzasadnieniu Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje i podziela, skutkiem, czego odstępuje od powtarzania szczegółowych ustaleń sądu meriti (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5.11.1998r.; I PKN 339/98 – OSNP nr 24, poz. 776 z 1999).

Przechodząc do omówienia przedstawionych zarzutów wskazać należy, że w świetle zaprezentowanego w apelacji przez organ rentowy stanowiska, istota sporu sprowadzała się do ustalenia czy odwołujący jest zobowiązany do zwrotu jako nienależnie pobranego świadczenia postojowego w kwocie 414,51 zł oraz odsetek ustawowych od tej kwoty.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wyrażone przez organ rentowy stanowisko jest błędne i nie znajduje uzasadnienia, a podniesione w tym względzie zarzuty wobec rozstrzygnięcia Sądu I instancji są nietrafne.

W pierwszej kolejności przypomnieć należy, że świadczenie postojowe co do zasady stanowi jednorazową wypłatę dla osób objętych przedmiotową regulacją. Świadczenie postojowe przysługuje, gdy w następstwie wystąpienia (...)19 doszło do przestoju w prowadzeniu działalności odpowiednio przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą albo przez zleceniodawcę lub zamawiającego, z którymi została zawarta umowa cywilnoprawna w rozumieniu art. 15zq ust. 1 pkt 2 i ust. 3 ustawy covidowej.

Stosownie do treści art. 15zq ust. 5 ustawy z dnia 2 marca 2020r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem (...)#19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi

sytuacji kryzysowych (t.j. Dz.U.2020.1842 ze zm.) świadczenie postojowe przysługuje osobie wykonującej umowę cywilnoprawną jeżeli:

- 1) umowa cywilnoprawna została zawarta przed dniem 1 kwietnia 2020r.
- 2) przychód z umowy cywilnoprawnej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych uzyskany w miesiącu poprzedzającym miesiąc, w którym został złożony wniosek o świadczenie postojowe, nie był wyższy od 300 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, obowiązującego na dzień złożenia wniosku;
- 3) nie podlega ubezpieczeniom społecznym z innego tytułu.

Jak wynika z powyższej regulacji nie uzależnia ona prawa do świadczenia postojowego od daty złożenia wniosku.

Zgodnie z art. 15 zs ustawy, ustalenie prawa do świadczenia postojowego następuje na wniosek osoby, o której mowa w art. 15zq ust. 1, zwanej dalej „osobą uprawnioną”, składany do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ust. 1). W przypadku osoby wykonującej umowę cywilnoprawną wniosek składany jest za pośrednictwem odpowiednio zleceniodawcy lub zamawiającego (ust. 2). Oznacza to, że wniosek pochodzi od zleceniobiorcy, a jedynie jego „przekazicielem” jest płatnik - w tym przypadku zleceniodawca.

Jak wynika z regulacji art. 15zs ust. 2 ustawy, wniosek o świadczenie postojowe składany był tylko za pośrednictwem zleceniodawcy (zamawiającego). To zleceniobiorca był zatem podmiotem uprawnionym materialnoprawnie do świadczenia i jednocześnie legitymowanym do złożenia wniosku o to świadczenie, ale za pośrednictwem podmiotu, który zlecił mu pracę. Zleceniobiorca był zatem uprawniony i zobowiązany do złożenia wniosku zleceniodawcy, a nie bezpośrednio ZUS. Zleceniobiorca nie miał prawa do wyboru podmiotu, któremu wniosek ten składał. Wniosek kierował wprawdzie do ZUS, ale za pośrednictwem zleceniodawcy (zamawiającego).

Zleceniobiorca składał oświadczenie o niepodleganiu ubezpieczeniom społecznym z innego tytułu, a zatem - dla oceny przesłanek nabycia prawa do spornego świadczenia - miarodajna powinna być data złożenia przez niego wniosku u zleceniodawcy. Organ ma obowiązek dokonać oceny, czy dana osoba podlega czy też nie tym ubezpieczeniom według daty złożenia przez nią, a skierowanego za pośrednictwem zleceniodawcy - wniosku. Na stronie internetowej ZUS.pl jest zawarte pouczenie, które wyraźnie naprowadza na to, że obowiązkiem zleceniobiorcy jest przedstawienie oświadczenia, że nie podlega ubezpieczeniom społecznym z innego tytułu i o kwocie przychodów z innych umów. Oświadczenia, o których mowa w ust. 3 pkt 4 i ust. 4, osoba uprawniona, zleceniodawca lub zamawiający, składa pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

Powyższe oznacza, że autorem wniosku i oświadczenia jest zleceniobiorca, który inicjuje w istocie złożenie ich przez zleceniodawcę, a czynność tego ostatniego może być postrzegana wyłącznie jako materialno-techniczna i ewentualne zaniebdania w tym zakresie w żadnym razie nie mogą obciążać osoby uprawnionej do świadczenia postojowego.

Sąd Apelacyjny podkreśla nadto, iż zleceniodawca lub zamawiający, będący stroną umowy cywilnoprawnej w rozumieniu art. 15zq ust. 1 pkt 2 ustawy nie miał teoretycznie możliwości odmowy złożenia wniosku o przyznanie świadczenia postojowego za osobę uprawnioną (wymienioną w tym przepisie). Pewne odstępstwo wprowadził dopiero od dnia 24 lipca 2020 r. art. 15zsa ust. 1 ustawy, albowiem w przypadku odmowy złożenia wniosku przez zleceniodawcę w sposób wskazany w art. 15zs ust. 2, osoba uprawniona, która jest zleceniobiorcą, mogła złożyć wniosek o świadczenie postojowe do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Jest to jednak wyjątek od zasady, zgodnie z którą zleceniobiorca składa wniosek o świadczenie postojowe za pośrednictwem zleceniodawcy, a ponadto wyjątek ten nie był jeszcze nawet przewidziany w okresie, gdy to odwołująca wnioskowała o świadczenie postojowe. Jedynie sytuacja opisana w art. 15zs ust. 2 ustawy uprawnia zleceniobiorcę do samodzielnego złożenia wniosku. Niewątpliwie opisana procedura ma stanowić ułatwienie dla zleceniobiorców, którzy mogą nie dysponować instrumentami, o których mowa w art. 15zq ust. 6 ustawy (profil informacyjny utworzony w systemie teleinformatycznym udostępniony przez Zakład Ubezpieczeń

Spółecznych, dokument elektroniczny opatrzone kwalifikowanym podpisem elektronicznym, podpisem zaufanym, podpisem osobistym albo sposobem potwierdzania pochodzenia oraz integralności danych udostępniony bezpłatnie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w systemie teleinformatycznym). Procedura ta, ze względu na okres, w którym odwołująca domagała się przyznania świadczenia postojowego nie mogła być jednak stosowana.

Przenosząc powyższe rozważania w realia rozpoznawanej sprawy, należy przypomnieć, że płatnik składek spółka (...) jako zleceniodawca złożyła 21 maja 2020 r. w ZUS, wniosek o ustalenie prawa do świadczenia postojowego dla M. S., przekazany przez niego płatnikowi (taki bowiem sposób tj. „za pośrednictwem zleceniodawcy” przewidywał art. 15zs ust. 2 ustawy covidowej) 17 kwietnia 2020 r. Konsekwentnie za datę złożenia wniosku należy uznać datę jego przedstawienia przez zleceniobiorcę zleceniodawcy, do czego doszło w kwietniu 2020 roku, tym bardziej, że ubezpieczony nie miał żadnego wpływu na to, w jakim terminie wniosek zostanie przekazany do organu rentowego. Jednocześnie w ocenie Sądu Apelacyjnego przedstawienie przez płatnika wniosku do organu rentowego z opóźnieniem, z uwagi na ogólną liczbę skierowanych za jego pośrednictwem wniosków, nie może wywoływać negatywnych konsekwencji dla rzeczywistego beneficjenta świadczenia, tj. zleceniobiorcy. Z chwilą złożenia wniosku nie ma on bowiem wpływu na jego dalsze procedowanie. W konsekwencji Sąd Apelacyjny, podobnie jak Sąd I instancji, nie podzielił stanowiska pozwanego wyrażanego w sprawie VIII U 2606/21, że skoro wniosek wpłynął do organu w maju 2020 roku, to przy naliczeniu kwoty świadczenia postojowego należało brać pod uwagę przychód uzyskany w miesiącu kwietniu 2020 roku, który wyniósł 126,31 zł.

Konsekwencją wydania decyzji z 21 stycznia 2021 r. znak (...), zobowiązującej do zwrotu 414,51 zł jako części - nadpłaconego zdaniami pozwanego - pierwszorazowego świadczenia postojowego było wydanie decyzji zaskarżonej w niniejszej sprawie. Z kolei następstwem zmiany decyzji zaskarżonej w sprawie VIII U 2606/21, jest zmiana decyzji w niniejszej sprawie. Wniosek o świadczenie za kolejny okres odnosi się do sytuacji materialnej wnioskodawcy będącej podstawą przyznania wniosku pierwszorazowego.

W konsekwencji, niezasadne są twierdzenia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, że przy rozpatrywaniu wniosków o świadczenie postojowe ważne jest, kiedy wniosek wpłynął do organu. Sąd Apelacyjny takiej argumentacji organu rentowego nie podziela. Jak już bowiem wskazano powyżej, zleceniobiorca musiał do 23 lipca 2020 r. skorzystać z pośrednictwa zleceniodawcy przy składaniu wniosku. Ustawa nie przewidywała innej drogi. Przyjęcie interpretację organu rentowego oznaczałoby natomiast, że przekazanie przez płatników składek wniosków z opóźnieniem niesłusznie narażałoby ubezpieczonych na kolejne konsekwencje, albowiem w związku z upływem czasu, ich oświadczenia co do braku innego tytułu do ubezpieczenia czy też właśnie o wysokości przychodu uzyskanego w miesiącu poprzednim mogłyby okazać się nieaktualne. Przedstawienie przez płatnika wniosku do organu rentowego z opóźnieniem nie może wywoływać negatywnych konsekwencji dla rzeczywistego uprawnionego, bo w momencie złożenia wniosku nie ma on wpływu na jego dalszy los.

Sąd Apelacyjny podkreśla, że bezspornym w sprawie niniejszej było, że ubezpieczony wniosek o ustalenie prawa do świadczenia postojowego złożył za pośrednictwem zleceniodawcy, w dniu 17 kwietnia 2020 r. Prawdłowo Sąd I instancji przyjął, że to właśnie zdarzenie należało uznać za datę złożenia przez ubezpieczonego wniosku o ustalenie prawa do świadczenia postojowego. Na dalszy tok postępowania w sprawie tego wniosku, a w szczególności na jego przekazanie (złożenie) do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w tym samym miesiącu nie miał on żadnego wpływu. W świetle art. 15zs ust. 2 ustawy covidowej nie sposób przyjąć, że za datę złożenia wniosku o ustalenie prawa zleceniobiorcy do świadczenia postojowego należy przyjmować datę przekazania tego wniosku organowi rentowemu przez zleceniodawcę, czy też datę wpływu ww. wniosku do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Należy z całą mocą podkreślić, że zaniechania zleceniodawcy, nawet przez niego niezawinione, nie mogą obciążać zleceniobiorcy ubiegającego się o świadczenie postojowe. Z kolei możliwość samodzielnego składania przez zleceniobiorców bezpośrednio do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wniosków o ustalenie prawa do świadczenia postojowego pojawiła się dopiero wraz z wejściem w życie z dniem 24 lipca 2020 r. przepisu art. 15zsa ustawy z dnia 2 marca 2020 r. Przepis ten nie ma jednak w sprawie niniejszej zastosowania, ponieważ dotyczy on wniosków o świadczenie postojowe złożonych po jego wejściu w życie, tj. po dniu 24 lipca 2020 r.

Podobne stanowisko zaprezentował również Sąd Apelacyjny w Białymstoku w sprawie sygn. III AUa 1079/21 z dnia 14 grudnia 2021 r. rozpoznając sprawę w podobnym stanie faktycznym, wskazując, że przyjęcie odmiennej wykładni prowadziłoby do wniosków naruszających interes ubezpieczonych, bowiem ponosiliby oni skutki zwłoki płatników w przekazaniu wniosków do ZUS. Ubezpieczeni w takiej sytuacji mogliby zatem co najwyżej ewentualnie pozywać płatników na zasadach ogólnych, w odrębnych procesach, za szkodę polegającą na utracie świadczenia spowodowaną spóźnionym przekazaniem do ZUS. Trudno przyjąć, że taki był zamiar ustawodawcy, a wręcz przeciwnie logiczne podejście do obowiązku złożenia wniosku za pośrednictwem płatnika, należy uzasadnić tym, że płatnicy ci dysponując dokumentacją źródłową mają narzędzia by dokonać weryfikacji tych wniosków, w szczególności poprzez wyliczenie należnej wysokości świadczenia postojowego, co w przypadku akcji masowej ułatwiałoby organowi rentowemu rozpoznawanie przedmiotowych wniosków, co było szczególnie ważne w realizacji tej ustawy zakładającej szybką pomoc podmiotom uprawnionym, pozbawionym wobec lockdownu przychodów.

Sąd Odwoławczy podkreśla, że wniosek o świadczenie za kolejny okres odnosi się do sytuacji materialnej wnioskodawcy będącej podstawą przyznania wniosku pierwszorazowego. Przy naliczaniu kolejnego świadczenia należało więc uwzględnić przychód z miesiąca marca 2020 r. (tj. 1.665,49 zł) stanowiący ponad 50 % ówczesnej płacy minimalnej, a tym samym skutkujący prawem do świadczenia postojowego w wysokości 2.080 zł. W tej sytuacji nie było podstaw do zastosowania art. 15r ust. 2, zgodnie z którym w przypadku, gdy suma przychodów z umów cywilnoprawnych w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych uzyskana w miesiącu poprzedzającym miesiąc, w którym został złożony wniosek o świadczenie postojowe wynosi mniej niż 50% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w 2020 r., to świadczenie postojowe przysługuje w wysokości sumy wynagrodzeń z tytułu wykonywania tych umów cywilnoprawnych.

Sąd Apelacyjny podobnie jak Sąd I instancji wskazuje, że przywołany w postanowieniu z 31 maja 2021 r. jako podstawa żądania zwrotu wypłaconych świadczeń art. 15 zx ust. 2 pkt 3 cyt. ustawy, zgodnie z którym za nienależnie pobrane świadczenie uważa się świadczenie wypłacone w kwocie wyższej niż należna, wszedł w życie dopiero od dnia 16 grudnia 2020r. jako nowa przesłanka nienależnie pobranego świadczenia postojowego, a zatem nie obowiązywał w chwili, gdy odwołujący wnosił o ww. świadczenia, ani nawet w chwili, gdy świadczenia te zostały wypłacone. W okolicznościach sprawy trudno uznać, że spełnione zostały przesłanki opisane w art. 15zx ust. 2 pkt 1 i 2 by zobowiązać odwołującego do zwrot choćby części wypłaty świadczenia postojowego. Sąd Okręgowy prawidłowo zatem zmienił zaskarżoną decyzję w całości, nie stwierdzając podstaw do obciążenia odwołującego obowiązkiem zwrotu części wypłaconego mu świadczenia postojowego za kolejny okres. Świadczenie to nie zostało bowiem wypłacone w zawyżonej wysokości, a tym samym nie stanowi ono świadczenia nienależnie pobranego w rozumieniu art. 15zx ust. 2, w tym ust. 2 pkt 3 ustawy.

Reasumując, Sąd Apelacyjny uznając wszystkie zarzuty apelującego za bezzasadne, na podstawie art. 385 k.p.c. apelację organu rentowego oddalił.

Wiesława Stachowiak